

Rozhovor Tomáše W. Pavlíčka s RNDr. **DINOU ŠTĚRBOVOU** dne 10. 3. 2023 v Olomouckém kraji (1. Rozhovor, ukázka, transkripce TWP 01. 11. 2024), kamera (DJI); kontakt: rozhovoryspametnikyvedy@gmail.com

00:00:07 TWP

Dnes je 10. 3. 2023 a nacházíme se u paní doktorky Diny Štěrbové v jedné obci nedaleko Olomouce a rozhovor povede Tomáš Pavlíček. Moc děkuji za pozvání k vám. Rád bych se zeptal na vaše životní zkušenosti jak z oblasti matematiky, kterou jste vystudovala a kterou jste se živila, tak ale i na to, čeho jste v životě dosáhla, zvlášť v horolezectví a čeho jste si na své cestě všimla, i ve svém pracovním okolí. Když jsem poslouchal vaše vzpomínky pro Česku rozhlas, zaujalo mě, jak jste se vlastně už po 2. světové válce rozhodla pro studium matematiky. Vy jste původně chtěla studovat medicínu a narodila jste se v Bratislavě, že? V těch vzpomínkách říkáte, že rodiče byli cítěním Čechoslováci, ale svou národností po válce nevyhovovali?

00:01:47 DŠ

Maminka mluvila převážně maďarsky a německy a tatínek německy, ale taky slovensky, protože studoval práva v Bratislavě. A do takto špatně rozdané karty jsem se narodila zrovna v roce 1940. Kombinace předválečného právníka německé národnosti, který měl být odsunutý v rámci Benešových dekretů a dva roky neměl občanství, to nebyl dobrý vstup do života, ale jako dítě jsem to moc nevnímala. Plně jsem si to plně uvědomila, když mně v osmi letech zemřel bratr na zanedbanou apendicitidu – tenkrát už byla antibiotika, ale prostě on antibiotika z neznámého důvodu nedostal. A vlastně, když osmiletému dítěti zemře sourozenec a vidí rodiče plakat, tak přestane věřit, že rodiče jsou všemocní. Vlastně to je taková kombinace, že to jako rodič nechcete dát najevo... Tenkrát jsem tomu nevěnovala pozornost, ale vlastně od té doby jsem brala svoje rodiče jako někoho, koho já musím chránit. Což v tom věku je zruďné, že?

Dětská představa, že jsou tak strašlivé situace [se potvrdila], když nás v roce 1948 vyhodili z bytu a během dvou hodin vystěhovali. A my dvě děti, já s mladším bratrem, jsme tomu přihlížely. Pak nám zapečetili byt a řekli, ať jdeme někam pryč a vůbec nám neřekli, kam. Jedno bylo jasné, že od té doby jsem věděla, co jsou komunisti zač, a nikdy jsem nepochopila, ani dnes nechápu, i když se snažím, tak se dívám takovým spisovatelům jako Pavel Kohout nebo Nezval a jiní velmi nadaní lidé, že byli schopni psát to, co psali: co jsme se ve škole museli učit z paměti. A přitom já jako osmileté dítě jsem věděla, že to je totální lež. Takže tohle vyhradilo můj názor na komunisty celoživotně. [...]

00:29:43 TWP

Nejdřív bych se zeptal, jak se vám podařilo dostat na studium matematiky?

00:30:06 DŠ

Mě matika strašně bavila, nějak jsem k tomu myšlenkově tíhla, připadalo mně to srozumitelné, logické, jedno z druhého vyplývající už na elementární úrovni. Třeba si

pamatuju, že mě v 7. třídě bavily slovní rovnice. A byla jsem v tom fakt dobrá, dokonce už od těch let jsem dávala kondice, od nějakých 13 let.

00:30:43 TWP

V rámci vaší třídy, nebo i mimo?

00:30:45 DŠ

I mimo. Potom si mě najímali cizí lidi a řadu z nich jsem naučila k maturitě, a tak později to bylo dost signifikantní. Na tu dobu jsem měla relativně dobrý příjem, 10 korun za hodinu to bylo ohromný, vydělávala jsem si kondicemi.

Matematika se mi zdála krásná a sepětí s fyzikou, jak to dohromady funguje a jak matematika je tím aparátem, ale zároveň inspirací, to se prolíná. Dokonce nevím, kdo to řekl, ale mluví se o romanci matematiky s fyzikou. To je skutečně fakt, jedno s druhým se doplňuje. [...]

00:53:12 TWP

Co v matematice vás zajímalo?

00:53:16 DŠ

Tehdy vlastně Vopěnka dokázal nezávislost hypotézy kontinua, a to byl obrovský úspěch. Ale Vopěnku taky utli, publikoval myslím jenom v Polsku a ještě po té nešťastné invazi, to nevím, jestli vůbec mohl učit. Ale oni v Praze udržovali seminář a byli kompaktní, oni v tom byli zaběhlí. Tak to je zase jiné, než když je člověk někde sám.

Ale já jsem vlastně nechtěla dělat teorii množin, na to jsem se necítila. Mě spíš lákalo sepětí s fyzikou, takže to mě přirozeně dokopalo k teorii operátorů a několik let jsem navštěvovala seminář profesora Ptáka v Matematickém ústavu Akademie věd. Ale v podstatě jsem neměla šanci, protože když tam máte za vlastní peníze jednou týdně dojíždět a vedoucí katedry vám nedá prostor...

Já jsem učila 19 hodin týdně, takže se to muselo rozložit. A když člověk jel do Prahy, tak musel jet večer, ráno být na semináři a odpoledne se kodrcal rychlíkem zpátky. Neměla jsem tu podporu. V podstatě jsem si měla zvolit něco jednoduššího. [...]

01:03:56 TWP

Nebylo vám umožněno jezdit do Prahy v tom smyslu, abyste měla výjezdy zaplacené...

01:04:05 DŠ

Nešlo jenom o peníze, ale trochu udělat člověku nějaké podmínky, protože jak to máte dělat, když máte rodinu? A já jsem musela vařit teplé večeře, protože to nebylo jak dnes, že si objednáte pizzu nebo si cokoli dobrého koupíte. To není stěžování, ale my jsme fakt neměli peníze, takže jsme si museli vydělávat bokem. Když jsem chtěla někde něco vylézt, tak jsem musela trénovat, a to nejenom techniku, ale aj kondičku.

A vlastně jsem ušila asi 300 spacích pytlů za svůj život, a to jsem se taky sama naučila, protože tenkrát nic nebylo. Fungoval takový výměnný obchod a spací pytel, to bylo něco ceněného, obzvlášť když byl s dobrým perím prachovým. [...] Pak jsme ještě dělali výškové práce. [...]

01:14:58 DŠ

Kruciální rok pro mě byl 1977, kdy jsem se rozhodla, že se za každou cenu pokusím něco v horolezectví dokázat, vylézt nějaké ty osmitisícovky. Nevěděla jsem, že to třeba vyjde, ale furt se mi to zdálo reálnější než ta akademická kariéra. [...]

01:17:09 TWP

Vybavujete si, že jste nějakým představám nebo standardům nestačila? Případně, že Vám bylo vytýkáno právě to, že jste žena.

01:17:31 DŠ

Tam byli akorát nějací takoví staříci, kteří usínali na schůzi, ale tvrdili, že žena se má rozhodnout, jestli chce mít děti nebo [lézt].

01:22:57 DŠ

Moje hlavní vlastnost byla úpornost. Tak jsem třeba dala dohromady ženskou výpravu. Já po vzoru Polek. Samozřejmě to byl můj vzor, jak ony to dělaly samy. [...]

Ani ne samy, to právě ti Poláci byli úžasní džentlmeni. Oni nechtěli ty ženské ubít čepicemi, ale naopak chtěli, aby jejich Polky byly jedny z prvních úspěšných. Jo, to byl rozdíl od nás, tady u nás to nebylo.